

Visie- en realiseringsdocument Limburgse Taal

Maastricht, 18 januari 2024.
Dr. Yuri Michielsen-Tallman, MA, LL.M (Harvard)
yuri@limburgs.org
www.limburgs.org

Samenvatting

Het "Visie- en realiseringdocument Limburgse Taal" geeft eerst kort enige achtergrond over het Limburgs. Daarna richt dit document zich op de juridische aspecten van (regionale) taal en recht en de rol van de overheid. Uit het Handvest (en de aanbevelingen van het Comité van Experts) vloeien (internationaalrechtelijke) verplichtingen voort voor de Nederlandse overheid. En wanneer een bestuursorgaan (taal-)beleid wil ontwikkelen kan hij immers alleen handelen als dat orgaan hiervoor expliciet een bevoegdheid op basis van Nederlandse wetgeving heeft gekregen voor dat specifieke beleidsterrein. Voordat een bestuursorgaan kan handelen en taalkundige of andere aspecten in beleid gevat en afgekondigd kunnen worden moet deze bevoegdheidsvraag eerst opgehelderd zijn.

Hoewel het Limburgs in 1997 is erkend onder het Europees Handvest voor Regionale Talen of Talen van Minderheden, is er tot nu toe weinig actief taalbeleid gevoerd om de taal te ondersteunen. De centrale overheid heeft de verantwoordelijkheid voor taalbeleid grotendeels bij de provincie gelegd, hoewel zij volgens het internationaal recht verantwoordelijk blijft voor taalbeleid. In het Coalitieakkoord 2023-2027 Elke Limburger telt! geven de Limburgse coalitiepartijen bovendien een sterk en welkom signaal met betrekking tot het gebruik en de instandhouding van de Limburgse taal.

Om de impasse rond Limburgs taalbeleid te doorbreken legt dit document de nadruk op de mogelijkheden die de provincie Limburg heeft om, desnoods zonder steun van de centrale overheid en waar mogelijk samen met Limburgse gemeenten, Limburgs taalbeleid te verwezenlijken. Hierbij wordt het Handvest als vertrekpunt voor provinciaal en gemeentelijk taalbeleid genomen en nationale wet- en regelgeving en andere middelen als grondslag.

Centraal in deze nota staat een beleid met twee sporen.

Spoor één focust op de regelgevende bevoegdheden die de provincie Limburg en gemeenten reeds bezitten om structurele maatregelen te treffen voor het Limburgs taalbeleid. Hierbij worden ook voorstellen aangedragen om het beleidsvormingsproces effectiever te maken.

Spoor twee biedt concrete voorstellen voor acties op basis van bestaande bevoegdheden in verschillende domeinen van het Handvest, zoals onderwijs, media en cultuur. Een digitale infrastructuur kan het Limburgs als taal, met respect voor de verschillende varianten, normaliseren en op grote schaal laten gebruiken. De digitale infrastructuur werkt ook faciliterend voor projecten in het onderwijs en onderzoek. Financieel zijn veel beleidsinitiatieven nagenoeg budgetneutraal door herprioriteren binnen bestaande kaders. Er zijn mede investeringen in professionalisering en projecten nodig. Bij elk onderdeel wordt een indicatie van de prioriteit gegeven.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
Limburgs.....	5
Inleiding.....	6
Beleidsvorming.....	9
Beleidsvoorstellen.....	10
Limburgs in het Onderwijs.....	11
Normalisering gebruik Limburgse schrijftaal.....	11
Kinderopvang.....	12
Primair, Voortgezet en Beroepsonderwijs.....	12
Volwasseneneducatie.....	13
Hoger onderwijs.....	13
Limburgs in de Media.....	13
Regionale en lokale publieke mediadiensten.....	14
Limburgs in de Bestuurlijke Organen.....	14
Limburgs in het Culturele Leven.....	15
Limburgs in het Economische Leven.....	16
Limburgs in de Publieke Ruimte.....	16
Bijlagen.....	17
APPENDIX 1 Wettelijke grondslagen, bevoegdheden en andere overwegingen.....	17
Limburgs in het Onderwijs.....	17
Normalisering gebruik Limburgse schrijftaal.....	17
Limburgs in de Media.....	19
Limburgs in de Bestuurlijke Organen.....	19
Limburgs in het Economische Leven.....	20
Limburgs in de Publieke Ruimte.....	20

Limburgs

Het Limburgs is een regionale taal, die zich onderscheidt van het Standaardnederlands en Hoogduits. Historisch gezien is het Limburgs onderdeel van de Middenrijnlandse dialecten, nauw verwant aan dialecten uit het aangrenzende Duitse en Belgische gebied. Dat het Limburgs een aparte taal is binnen de West-Germaanse groep van dialecten is in Nederland in 1997 politiek erkend onder het Europees Handvest voor Regionale Talen of Talen van Minderheden en herbevestigd in 2019 onder het Convenant inzake de Nederlandse erkenning van de Limburgse taal.

Het totaal aantal Limburgs sprekers wordt geschat tussen de 1-1,2 miljoen, waarvan 600.000-870.000 in Nederlands Limburg (totale bevolking 1,1 miljoen) en 350,000 in Belgisch Limburg (totale bevolking 876,000). In vergelijking met andere regionale talen: in Friesland zijn er 350,000 Fries sprekers (totale bevolking 650.000), in Spaans Baskenland 570,000 Baskisch sprekers (totale bevolking 2,2 miljoen) en in Wales 540,000 Welsh sprekers (totale bevolking 3,15 miljoen). En tegenover sommige nationale talen: er zijn ongeveer 300.000 sprekers van het Luxemburgs, 300.000 sprekers van IJslands, 400.000 sprekers van het Maltees en 1,2 miljoen Iers sprekers (waarvan 170,000 Iers als moedertaal hebben).

Het Limburgs kent een opmerkelijke diversiteit aan varianten. Desondanks zijn de overeenkomsten tussen deze varianten vaak groter dan de verschillen. In essentie wordt het Limburgs gekenmerkt door een kern van taalkundige kenmerken die in alle varianten terug te vinden zijn. Hoewel er lokale variaties zijn in uitspraak, idioom en sommige woordkeuzes, blijft de onderlinge verstaanbaarheid hoog. Dit is minder het geval voor Kleverlandse dialecten in het uiterste noorden en Ripuarische in het zuidoosten, die taalkundig verschillen van de andere dialecten in Limburg.

Fonetisch kent het Limburgs een rijke variatie aan klinkers, waaronder de umlaut en specifieke diftongen. Bovendien maakt de taal onderscheid tussen stoot- en sleetonen, wat woorden verschillende betekenissen kan geven en vrij uniek is voor een Europese taal.

Grammaticaal vertoont het Limburgs eigenaardigheden zoals specifieke vervoegingen, afwijkende persoonlijke voornaamwoorden, een irrealis-conjunctief en unieke gerundium-vormen. Het behoudt ook een duidelijker geslachtsonderscheid in vergelijking met het Standaardnederlands.

Qua woordenschat staat het Limburgs dicht bij de Middenrijnlandse dialecten, met woorden die niet in het Nederlands voorkomen of als verouderd worden beschouwd. Er is ook invloed van het Waals zichtbaar.

De Limburgse taal kent een schrijftraditie die teruggaat tot de vroege middeleeuwen. Na een periode van stagnatie in de 16e en 17e eeuw, kende het Limburgs een opleving vanaf het begin van de 19e eeuw en daarna bloeide de literaire productie op. Tegenwoordig speelt het Limburgs nog steeds een belangrijke rol in de regionale cultuur, ook in sociale media. Het behoud van deze taal is van belang voor het behoud van de rijke culturele identiteit van de Limburgse regio.

De Limburgse taal is stevig verankerd in de publieke ruimte, vergelijkbaar met het Fries in Friesland, zij het vooral in informele situaties. Opleidingsniveau stuurt taalgebruik richting Nederlands, maar beïnvloedt het gebruik van Limburgs minder dan bij Nedersaksisch en Nederlandse dialecten. Ouderen in Limburg spreken vaker Limburgs thuis dan jongeren, terwijl jongeren op sociale media juist veel vaker Limburgs schrijven dan ouderen. Het Limburgs blijft prominent aanwezig in Limburg, maar het aantal sprekers, vooral onder de jongeren, neemt duidelijk af.

Inleiding

Dit 'Visie- en realiseringdocument Limburgse Taal'¹ kijkt naar de juridische aspecten van (regionale) taal en recht en de rol van de overheid. Wanneer een overheid (taal-)beleid wil ontwikkelen moet zij zich immers baseren op de bevoegdheden die zij van de wet heeft gekregen. Dit "rechtsstaat principe" betekent dat voordat een bestuurorgaan, zoals de Minister of de provincie, taalbeleid mag maken wetgeving expliciet moet vermelden dat het bestuursorgaan voor dit beleidsterrein bevoegd is. Dat betekent ook dat bijvoorbeeld een bevoegdheid betreffende immaterieel erfgoed voor een provinciale overheid geen bevoegdheidsverlening inhoudt voor dat bestuursorgaan betreffende mediabeleid. Naast de vraag of een bestuursorgaan een bevoegdheid heeft moet ook gekeken worden of wetgeving bepaalde voorwaarden stelt aan de uitoefening van die bevoegdheid. Voordat een bestuursorgaan kan handelen en taalkundige of andere aspecten in beleid toegepast kunnen worden moet deze bevoegdheidsvraag eerst opgehelderd zijn.

Dit 'Visie- en realiseringdocument Limburgse Taal' beschrijft de bevoegdheden die de provincie en/of gemeenten hebben op basis van wetgeving om voor de Limburgse taal structureel voorzieningen te creëren. Omdat dit een juridische afweging is worden in eerste instantie taalkundige en andere overwegingen hierbij niet betrokken.² Deze taalkundige en andere aspecten vormen immers de inhoud van het beleid, niet de bevoegdheid om beleid te maken. In het beleidsvormingsdeel wordt onderzocht hoe een proces voor het taalbeleid van het Limburgs met inbegrip van juridische grondslagen kan worden gerealiseerd in samenwerking met bestuurlijke entiteiten en taalpartners, mits de politieke voorwaarden volgens Provinciale Staten en/of de gemeenteraad aanwezig zijn. Bronnen en terminologie in deze nota zullen overwegend juridisch van aard zijn.

Uitgangspunt van dit Visie- en realiseringdocument is het Europees Handvest voor Regionale Talen of Talen van Minderheden. Dit verdrag van de Raad van Europa is de juridische neerslag van taalkundig onderzoek om talen vitaal te houden. Het Handvest bevat (internationaalrechtelijke) verplichtingen voor de Nederlandse Staat en benadrukt de cruciale overheidsrol om naast de landstaal ook voor de regionale taal structureel regelgeving, beleid en financiering te verzorgen. Het is daarom een goed vertrekpunt voor taalbeleid, zodat de overheid, naast de stimulerende regelgevende en financiële maatregelen voor de Nederlandse taal, een kader kan scheppen waarin (ook) de regionale taal zich kan ontplooiën. Ter nakoming van de verplichtingen die voortvloeien uit het Handvest en op basis van de bevoegdheid van de provincie en gemeenten worden enkele voorstellen gedaan, die, afhankelijk van politieke, taalkundige en maatschappelijke condities, genomen zouden kunnen worden.

Het Limburgs is in 1997 erkend onder het Handvest op basis van de algemene principes van Deel II.³ Deze 'lichte' variant verplicht de overheid, als verdragspartij bij het Handvest, mogelijke discriminerende maatregelen op te heffen én om actief overheidsbeleid te voeren ter stimulering van de regionale taal. Bij een erkenning onder Deel III worden meer concrete verplichtingen aangegaan ter stimulering van de regionale taal. Onder internationaal recht is de Nederlandse Staat gehouden de verplichtingen aangegaan onder het Handvest in de nationale rechtsorde te implementeren. De Raad van Europa, met periodieke rapportages, controleert de voortgang van de implementatie van het Handvest, ook voor het Limburgs.

¹ Onder de "Limburgse taal" wordt hier verstaan de taalvariëteiten gesproken in de Nederlandse provincie Limburg en die sinds 1997 erkend is als regionale taal onder het Europees Handvest voor Regionale Talen of Talen van Minderheden.

² Zie hiervoor o.a. de notities gericht aan Gedeputeerde Staten en hte Limburgs Parlement, zoals *Limburgse Taal. Plan van Aanpak...*, *Visienota Sjik is miech dat! 'Visie op taal als erfgoed'* (12 oktober 2015), *Aon de Geng, Notitie Hoes veur 't Limburgs*. Zie ook van de Limbörgse Academie *Reactie op de kadernota 'n Laeve lank Limburgs* (augustus 2018).

³ Erkend onder het Handvest als regionale talen zijn Fries (erkend onder Delen II en III) en Nedersaksisch (alleen erkend onder Deel II) en als talen van minderheden Romanes en Yiddish (beiden erkend onder Deel II). De focus hier is op het Limburgs.

Na de erkenning in 1997 heeft de nationale overheid, ondanks herhaalde aanbevelingen van de Raad van Europa, nagelaten haar verplichtingen voor het Limburgs onder het Handvest na te komen. Hierdoor zijn regelgeving en toereikende financiering om structurele voorzieningen voor het Limburgs te creëren grotendeels uitgebleven⁴, wat pogingen om een overheidsrol te activeren voor Limburgs taalbeleid heeft belemmerd.

De centrale overheid verwijst, al sinds de eerste rapportagecyclus van de Raad van Europa, naar de provinciale overheid om voor Limburgs taalbeleid en bijbehorende financiering te zorgen. Zij stelt dat de provincie hiervoor de eerstverantwoordelijke is, omdat de aanvraag voor erkenning vanuit de provincie is gekomen. Verder bieden, volgens de Minister van Binnenlandse Zaken, nationale wet- en regelgeving voldoende mogelijkheden voor de provinciale overheid om te handelen. Internationaalrechtelijk gezien is echter (alleen) de centrale overheid verdragspartij bij het Handvest en verplicht de bepalingen van het Handvest zelf te vervullen wanneer de provinciale overheid nalaat maatregelen te nemen ter bevordering van het Limburgs.

De provincie Limburg heeft in de afgelopen 25 jaar weinig structurele voorzieningen in regelgeving voor het Limburgs getroffen. De provincie heeft in 2006 de *Raad veur 't Limburgs* opgericht als adviesorgaan voor de Limburgse Taal en de middelen beschikbaar gesteld voor een streektaalfunctionaris. Financieel ondersteunt de provincie de regionale taalorganisaties *Veldeke Limburg* met een structurele financiële bijdrage. De VLDN ontving en sinds 2023 ontvangt de *Limbörgse Academie* een meerjarige incidentele bijdrage. Het Huis voor de Kunsten en het *Hoes veur 't Limburgs*, een samenwerkingsverband in oprichting van verschillende Limburgse taal- en belangenorganisaties, hebben ook provinciale subsidie en een provinciale opdracht voor taalbeleid ontvangen.

Het ontbreekt de bestaande taalorganisaties aan regelgevende en financiële ondersteuning om structurele voorzieningen voor taalbeleid te creëren. Bij de *Raad veur 't Limburgs* ontbreekt de nadruk op juridische aspecten. Zonder concretisering van de wetgevende bevoegdheid voor provinciaal taalbeleid wordt een omzetting van advies naar concreet beleid bemoeilijkt. De frequente wisseling van provinciale ambtenaren op het dossier cultuur en Limburgse taal verhindert ook continuïteit, expertise en professionalisering van het Limburgse taalbeleid. Het ontbreekt ook aan coördinatie met gemeenten om Limburgs taalbeleid gezamenlijk te gestalten en daarmee het effect te versterken. Dit leidt ertoe dat bevordering van de Limburgse taal grotendeels wordt overgelaten aan de regionale taalorganisaties en meestal versnipperde initiatieven op lokaal niveau. Activiteiten worden vooral verzorgd door enthousiaste vrijwilligers. Meer dan het organiseren van incidentele projecten, vaak in de culturele sfeer, is met deze opzet veelal niet mogelijk. Dat is niet conform de verplichtingen die in het Handvest zijn aangegeven.

Er zijn initiatieven bij de taalorganisaties om meer structurele en veelomvattende voorzieningen op gang te brengen. Een spellingscommissie onder leiding van *Veldeke Limburg* heeft de 'Spelling 2003 voor de Limburgse Dialecten' ontworpen, die geaccordeerd is door de Raad veur 't Limburgs. De *Limbörgse Academie* verzamelt digitaal Limburgse teksten voor onderzoek en zorgt voor gratis tools voor de taal zoals *D'n Dictionair* als online woordenboek en app en bijvoorbeeld met met IT partners een voorspellend toetsenbord voor de mobiele telefoon. De *Leerstoel Taalcultuur in Limburg*, de *Vereniging voor Limburgse Dialect- en Naamkunde* en de *Stichting Willy Dols* doen taalonderzoek gericht op beleid of onderwijs.

⁴ Het uitblijven van steun van de centrale overheid is ook te signaleren voor andere regionale talen en minderheidstalen erkend onder Deel II van het Handvest. Het Fries, erkend onder Delen II én III Handvest, ondersteunt de centrale overheid wel met actief taalbeleid.

Levende Talen sectie *Limburgs* ontwikkelt lesmaterialen *Limburgs* voor anderstaligen en *3M* verzorgt incidentele projecten *Limburgs* op scholen. Deels ontvangen zij provinciale steun.

Geen van deze initiatieven ontvangen afdoende overheidssteun in de vorm van regelgevende ondersteuning of financiering om verder te professionaliseren en/of hun resultaten de reikwijdte te geven om bij te dragen aan een normalisering van de *Limburgse* taal zoals het Handvest dit aangeeft.

In 2019 is een 'Convenant inzake de Nederlandse erkenning van de *Limburgse* taal' ondertekend tussen de provincie en het Ministerie van Binnenlandse Zaken om een overheidsrol voor *Limburgs* taalbeleid te borgen.⁵ Een nagenoeg identieke Convenant werd al voor het Nedersaksisch ondertekend voordat het voor het *Limburgs* werd aangeboden. In het Convenant is het standpunt van de Nederlandse overheid bekrachtigd dat de Provincie Limburg met betrekking tot het ontwikkelen van het *Limburgse* taalbeleid een voorttrekkersrol heeft en dat de Minister van Binnenlandse Zaken, waar mogelijk, een complementaire rol vervult. In het Convenant sluit de centrale overheid totstandkoming van nieuwe Wet- en regelgeving echter expliciet uit. Dit standpunt, strijdig met de verplichtingen uit het Handvest, nam de Nederlandse overheid al sinds het begin van de jaren 2000 in haar rapporten aan de Raad van Europa betreffende het *Limburgs*.

De aanhoudende impasse rondom *Limburgs* taalbeleid was aanleiding voor de *Limburgse* taalorganisaties gebundeld in het *Hoes veur 't Limburgs* om op 21 april 2023 een open brief aan het *Limburgs* Parlement te sturen met de dringende oproep om onder andere een Deel III erkenning voor het *Limburgs* aan te vragen. Zorgelijk zijn immers de aanmerkelijke afname van het aantal sprekers van het *Limburgs* en de noodzaak te voorkomen dat de taal in deze en de volgende generaties verloren gaat. Bovendien vraagt de voorziene erkenning van het Papiaments onder Deel III Handvest aandacht. Een erkenning van het *Limburgs* als regionale taal onder Deel III van het Handvest wordt mede juridisch noodzakelijk en wenselijk geacht om nieuwe Wet- en regelgeving en bevoegdheden voor een actieve overheidsrol te verzekeren om daarmee beleid ter bevordering van de taal te concretiseren. Het is echter onduidelijk of de centrale overheid bereid is om verder taaloverleg met de provincie Limburg te voeren.

De provincie Limburg en de gemeenten hebben, ook zonder medewerking van de centrale overheid, bepaalde regelgevende en andere middelen ter beschikking om taalbeleid voor het *Limburgs* te effectueren. Sterker nog, vanwege de voorttrekkersrol die de provincie Limburg in het Convenant op zich heeft genomen, wordt verwacht dat de provincie taalbeleid initieert. In het Coalitieakkoord 2023-2027 *Elke Limburger telt!* geven de coalitiepartijen een krachtig en welkom signaal voor het gebruik en de instandhouding van de *Limburgse* taal.

In dit visie- en realiseringsdocument worden juridische mogelijkheden voor het effectueren van provinciale en/of gemeentelijk regelgeving geopperd als basis voor taalbeleid. Als structuur worden de in het Handvest genoemde verplichtingen in de domeinen onderwijs, media, overheid, cultuur en publieke ruimte aangehouden. Per domein wordt kort aangegeven welke concrete provinciale en/of gemeentelijke actie juridisch mogelijk is of andere mogelijkheden die provincie of gemeenten eventueel ter beschikking hebben. Eventueel wordt aangegeven welke maatregelen ontwikkeld kunnen worden voor een langetermijnvisie ter normalisering van de taal in brede lagen van de *Limburgse* samenleving.

⁵ Voor een kritische analyse van het Convenant zie Michielsens-Tallman, Y. (2018). *Nieuw Limburgs taalbeleid: Een convenant is drijfzand voor het Limburgs* <<https://neerlandistiek.nl/2018/02/nieuw-limburgs-taalbeleid-een-convenant-is-drijfzand-voor-het-limburgs/>> (14/9/2023); Michielsens, Y. (2020). *Het Convenant voor de Limburgse Taal en de juridische en politieke status van het Limburgs* <<https://neerlandistiek.nl/2020/01/het-convenant-voor-de-limburgse-taal-en-de-juridische-en-politieke-status-van-het-limburgs/>> (14/9/2023).

Beleidsvorming

De provincie Limburg heeft, op basis van de voortrekkersrol die de provincie Limburg in het Convenant op zich heeft genomen, niet alleen een rol met betrekking tot het initiëren, maar ook op het gebied van het coördineren en ontwikkelen van beleid.

De Raod veur 't Limburgs, het door de provincie ingestelde adviesorgaan voor de Limburgse taal, speelt een belangrijke rol in het provinciale voorbereidingsproces om tot een Limburgs taalbeleid te komen. Het huidige proces van beleidsvorming heeft er echter niet toe geleid dat Provinciale Staten regelgeving als grondslag voor beleid initieert en structurele voorzieningen voor de Limburgse taal heeft getroffen. Afgezien van het (tot voor kort) ontbreken van de benodigde financiële middelen is een inclusiever proces van beleidsvorming nodig gericht op de provinciale bevoegdheden, zodat Statenleden concrete beleidsinitiatieven ter beschikking krijgen waarmee de provincie structureel taalbeleid kan initiëren.

Het proces van beleidsvorming kan resulteren in concrete beleidsvoorstellen waarmee de provincie structureel taalbeleid kan initiëren, indien:

- 1) aanbevelingen van de Raod mede concrete beleidsvoorstellen bevatten, voorzien van een wettelijke grondslag of bevoegdheid⁶ en uitgewerkt in een voorstel voor een provinciale verordening of beleidsregel. Daartoe zal de Raod (mede) moeten bestaan uit professionele leden met een juridische achtergrond in de domeinen genoemd in het Handvest;
- 2) de Raod structurele mogelijkheden heeft om voor alle verschillende beleidsdomeinen van het Handvest de (bestaande) inbreng van het *Hoes veur 't Limburgs*, maatschappelijke partners en deskundigen te consolideren, door formele consultatieprocessen en waar nodig het instellen van adviserende commissies met deskundigen⁷;
- 3) de Raod deel kan nemen aan een (door de provincie op te zetten) structureel ambtelijk overleg met de centrale overheid betreffende de Limburgse taal om de Provincie te kunnen voorzien van concrete beleidsinitiatieven ter facilitering van nationaal Limburgs taalbeleid;
- 4) de Raod deel kan nemen aan een (door de provincie op te zetten) structureel ambtelijk overleg met de gemeentelijke overheden in Limburg betreffende de Limburgse taal om de Provincie te kunnen voorzien van concrete beleidsinitiatieven ter facilitering en coördinatie van gemeentelijk Limburgs taalbeleid;
- 5) aanbevelingen van de Raod met concrete beleidsvoorstellen ook ongevraagd aan (leden van) Provinciale Staten en de Statencommissies gedaan kunnen worden.

Voor een effectief Limburgs taalbeleid is het opzetten van structurele samenwerking tussen de provincie Limburg enerzijds en anderzijds de centrale overheid en de gemeentelijke overheden noodzakelijk om een veelomvattend Limburgs taalbeleid te kunnen voeren. In de komende onderhandelingen over een nieuw Convenant met de centrale overheid zou de focus moeten liggen op het opzetten van zo'n permanent overleg, een traject om erkenning onder Deel III Handvest te bewerkstelligen en het door de centrale overheid bevorderen van het gebruik van het Limburgs in het onderwijs naast het Nederlands. Verder is het wenselijk om op korte termijn een structureel overlegorgaan met de gemeentelijke overheden in te stellen.

⁶ Op basis van het Handvest, andere internationaalrechtelijke instrumenten en toepasselijke nationale wet- en regelgeving.

⁷ Artikel 7 van de *Regeling 2006/26 begeleidingscommissie streektaalfunctionaris: De Raod veur 't Limburgs* geeft alleen de mogelijkheid van ad hoc deskundigheid. Leden van de Raod worden momenteel benoemd op basis van vakinhoudelijke deskundigheid (zie Artikel 3). Als het accent van de Raod verschuift naar het aanleveren van concrete beleidsvoorstellen zal voor de coördinatie en het inwinnen van vakinhoudelijke deskundigheid een meer structurele mogelijkheid aanwezig moeten zijn.

Beleidsvoorstellen

De provincie Limburg kan een basis in regelgeving uitgaande van het Handvest tot stand brengen. Zoals het Handvest het uitdrukt is er een "...need for resolute action to promote regional or minority languages in order to safeguard them..." Hiermee kan de continuïteit van taalbeleid geborgd en het gebruik van de taal genormaliseerd worden, vooral ook in domeinen waar dat op dit moment niet het geval is, zodat de taal vitaal blijft en niet verloren gaat.

De provincie en gemeenten hebben, ook zonder medewerking van de centrale overheid, regelgevende en andere mogelijkheden ter beschikking om structurele voorzieningen voor de Limburgse taal te treffen. Het Handvest is een stevig vertrekpunt voor nieuw beleid. De Provinciewet biedt enkele mogelijkheden, mede door oude precedents voor de Friese taal, waarop een bevoegdheid voor taalplanning door Provinciale Staten gebaseerd kan worden. De Minister van BZK heeft de Tweede Kamer geïnformeerd dat bestaande wetgeving ook mogelijkheden biedt voor provinciaal bevoegdheden met betrekking tot het onderwijs.⁸ Daarnaast hebben de provincie en gemeenten, in verschillende domeinen, nog andere juridisch bestuurlijke middelen ter beschikking, zoals de mogelijkheid subsidiegeving te koppelen aan voorwaarden betreffende taalgebruik.

Het is raadzaam om een algemene verordening op te stellen met uitgangspunten die als kader fungeren voor het Limburgs taalbeleid en die een structuur bieden voor het beleidsvormingsproces. De verordening kan richtlijnen bevatten voor het opnemen van clausules in provinciale en/of gemeentelijke subsidieregelingen die het gebruik van de Limburgse taal bevorderen. Zo zouden projectsubsidies de eis kunnen stellen dat een deel van de publiciteit in (een variant van) het Limburgs moet plaatsvinden en dat gepubliceerde materialen digitaal en zonder auteursrechten beschikbaar worden gesteld ten behoeve van taalonderzoek en de ontwikkeling van digitale bronnen voor het onderwijs.

Aparte verordeningen kunnen het Limburgs taalbeleid structuren voor domeinen zoals onderwijs, media, overheid, cultuur en publieke ruimte. In het domein onderwijs kan de provincie in samenspraak met gemeenten bijvoorbeeld bevorderen dat gemeentelijke subsidievoorwaarden voor de kinderopvang inhouden dat Limburgs evenwaardig naast Nederlands als klassikale voertaal wordt gebruikt en dat personeelsbeleid streeft naar voldoende Limburgstalige medewerkers. Onder het Handvest en maatregelen om de taal te normaliseren is ook de vaststelling van een spellingsregeling voor het gebruik van de geschreven taal in bijvoorbeeld het domein onderwijs noodzakelijk. Hiervoor biedt de Provinciewet een wettelijke grondslag. Aangaande subsidies voor culturele evenementen en film zou ook overwogen kunnen worden dat een bepaald percentage van die producties in (een variant van) de Limburgse taal moet zijn.

Financieel houdt dit in dat er investeringen nodig zijn in professionalisering en diverse projecten. Veel beleidsinitiatieven kunnen bijna budgetneutraal zijn, omdat ze accentverschuivingen binnen bestaande provinciale en/of gemeentelijke beleidsdomeinen betreffen of subsidievoorwaarden en/of afspraken met derden, waarbij de Limburgse taal als criterium kan worden meegenomen. Hier beneden worden voor de provincie Limburg per domein enkele mogelijkheden genoemd om Limburgs taalbeleid te initiëren op basis van bevoegdheden in wetgeving, het Handvest en aanbevelingen van de Raad van Europa.

⁸ Beantwoording Kamervragen Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Hanke Bruins Slot over het bericht 'Den Haag schiet tekort voor het Limburgs' 5 april 2023. Voor een bespreking van Kamervragen in 2020 zie Michielsen, Y. (2020). *Tweede Kamervragen over het Limburgs, het antwoord van de minister en de noodzaak van aanvullende Kamervragen* <<https://neerlandistiek.nl/2020/11/tweede-kamervragen-over-het-limburgs-het-antwoord-van-de-minister-en-de-noodzaak-van-aanvullende-kamervragen/>> (14/9/2020).

Limburgs in het Onderwijs

Normalisering gebruik Limburgse schrijftaal

Binnen het Handvest voor de normalisatie van de Limburgse taal is het essentieel dat de overheid een officiële spellingsregeling instelt voor het geschreven Limburgs, met name in het onderwijs en mogelijk ter voorbereiding op een uitgebreidere erkenning. Het is cruciaal om naast de gesproken taal ook een systematische benadering van de geschreven taal te hebben voor het behoud en de bevordering van het Limburgs.

Een uniforme geschreven standaard is noch wenselijk noch noodzakelijk, gezien de rijke variëteit aan Limburgse varianten. Een enkele standaard zou vervreemding kunnen veroorzaken en het gebruik van de taal beperken.

De 'Spelling 2003 voor de Limburgse Dialecten', aangenomen door de Raod veur 't Limburgs, biedt een benadering die de eenheid en diversiteit van de varianten erkent. Dit document bevat consistente spellingsregels voor dezelfde klanken in verschillende varianten, wat de schriftelijke communicatie in Limburg vergemakkelijkt.⁹

Momenteel wordt deze spelling nog inconsistent toegepast. Door de Spelling 2003 consequent toe te passen en moderne taaltechnologie te integreren, zoals een digitale applicatie die varianten met elkaar verbindt, kan de geschreven taal efficiënt en op grotere schaal worden gebruikt. Een 'digitale standaardtaal' zou bijvoorbeeld teksten in de ene variant kunnen omzetten naar andere varianten. Deze aanpak is innovatief, respecteert de taalkundige diversiteit in Limburg, en maakt één enkele geschreven standaardtaal overbodig.

Mogelijke actie	Vaststelling 'Spelling 2003 voor de Limburgse Dialecten' als de officiële spellingsregeling voor de Limburgse taal met al haar varianten.
Bevoegd bestuursorgaan	Provinciale Staten van Limburg
Wettelijke grondslag of bevoegdheid	Appendix 1
Opmerkingen	Vanwege de erkenning van het Limburgs als regionale taal is de spelling van de Limburgse taal een aangelegenheid van algemeen provinciaal belang.

Mogelijke actie	Instelling 'Permanente Spellingscommissie'
Bevoegd bestuursorgaan	Provinciale Staten van Limburg
Wettelijke grondslag of bevoegdheid	Appendix 1
Opmerkingen	Om voor consequente toepassing van de 2003 Spelling te zorgen, mogelijke noodzakelijke veranderingen aan de spelling te kunnen voorbereiden en terminologische kwesties op te kunnen lossen is het noodzakelijk dat de provincie een permanente spellingscommissie instelt onder de <i>Raod veur 't Limburgs</i> .

⁹ De 2003 Spelling zoekt onder andere aansluiting bij het Nederlands (waar dit mogelijk is) en dezelfde klanken kunnen in alle varianten op dezelfde manier gespeld worden. Zo wordt bijvoorbeeld de lettercombinatie "ao" (International Phonetic Alphabet /o:/ en de klinker in het Franse woord 'corps') gebruikt om de klank van de klinker in het Limburgse woord 'haor' (Nederlands 'haren') te spellen.

Mogelijke actie	Ontwikkeling applicatie interdialectische koppeling
Bevoegd bestuursorgaan	Provinciale Staten van Limburg
Wettelijke grondslag of bevoegdheid	Appendix 1
Opmerkingen	Deze applicatie op basis van een Limburgs Corpus creëert een 'digitale standaardtaal' voor het Limburgs en maakt de geschreven taal praktisch bruikbaar én schaalvergroterend werkbaar voor heel Limburg, omdat een tekst gemakkelijk omgezet kan worden tussen de varianten. Mogelijke uitbreiding met Nederlandse en/of Engelse vertaalmodellen zorgt voor verdere schaalvergroting van de Limburgse taal.
Benodigde structurele voorzieningen	1. Digitalisering Limburgstalige bronnen; 2. Bouw, beheer en verwerking gedigitaliseerde Limburgstalige bronnen in een Limburgs Corpus; 3. Bouw, beheer en onderhoud van digitale applicaties, zoals 'digitale standaardtaal'
Lopende initiatieven	Limburgs Corpus (Limbörgse Academie) D'n Dictionair (Limbörgse Academie)

De Raad van Europa (zie Appendix 1) geeft als aanbeveling voor onmiddellijke actie dat een strategie wordt opgesteld om het onderwijzen in en studeren van het Limburgs als vak op alle onderwijsniveaus te waarborgen. Urgentste punt is het gebruik van het Limburgs in de kinderopvang te bevorderen, vanwege het verlies van de Limburgse taal door kinderen in de kinderopvang.

Kinderopvang (Urgent)

Mogelijke actie	Gebruik van het Limburgs als klassikale voertaal
Bevoegd bestuursorgaan	Provinciale Staten van Limburg (in coördinatie met gemeenten)
Wettelijke grondslag of bevoegdheid	Appendix 1 en Subsidieafspraken
Opmerkingen	Onderzoek wijst uit dat taalverlies in de kinderopvang kan worden tegengegaan door ook het Limburgs als klassikale voertaal te gebruiken. Gemeenten (in coördinatie met de provincie) kunnen hiertoe in hun subsidievoorwaarden voor de kinderopvang bevorderen dat: 1. Limburgs evenwaardig naast Nederlands als klassikale voertaal wordt gebruikt; 2. in het personeelsbeleid ervoor wordt gestreefd naar voldoende Limburgstalige medewerkers in de voorschoolse opvang en dat Limburgstaligheid als criterium bij het aanbieden van nieuwe arbeidscontracten wordt gebruikt; 3. de gemeenten toezien op de handhaving van deze afspraken en hierover regelmatig een voortgangsrapportage opstellen. 4. voorlees- en taalstimuleringsprogramma (inclusief Limburgs)

Primair, Voortgezet en Beroepsonderwijs (onmiddellijke actie)

Mogelijke actie	Primair Onderwijs: gebruik van het Limburgs als klassikale voertaal. Alle onderwijsniveaus: Limburgs als vak
Bevoegd bestuursorgaan	Provinciale Staten van Limburg (evt. met de centrale overheid)
Wettelijke grondslag of bevoegdheid	Appendix 1

Opmerkingen	Wetgeving staat toe dat Limburgs kan worden gebruikt. Waar mogelijk wordt in overleg met de centrale overheid een strategie opgesteld om op termijn het Limburgs als klassikale voertaal en als vak in het Primair Onderwijs in te voeren en als vak op alle onderwijsniveaus te waarborgen.
Lopende initiatieven	Ontwikkeling 3M-onderwijstool meertaligheid Nederlands, Duits en Limburgs (Levende Talen sectie Limburgs)

Volwasseneneducatie (onmiddellijke actie)

Mogelijke actie	Ontwikkeling lesmateriaal Limburgse taal L1 en L2
Bevoegd bestuursorgaan	Provinciale Staten van Limburg (in coördinatie met Gemeenten)
Wettelijke grondslag of bevoegdheid	Appendix 1
Opmerkingen	
Lopende initiatieven	Ontwikkeling L2 lesmateriaal (Levende Talen sectie Limburgs) Ontwikkeling L1 app Speulentere Spelle (Limbörgse Academie en Veldeke Mestreech)

Hoger onderwijs (onmiddellijke actie)

Mogelijke actie	Leerstoelen en universitair onderzoek
Bevoegd bestuursorgaan	Provinciale Staten van Limburg (evt. met de centrale overheid)
Wettelijke grondslag of bevoegdheid	Appendix 1
Opmerkingen	1. Leerstoel 'Taalcultuur in Limburg' Onderzoek in het kader van deze Leerstoel is noodzakelijk mede als basis voor gefundeerde beleidskeuzes voor Limburgs taalbeleid. Per 1 september 2011 heeft de Provincie Limburg de bijzondere leerstoel (0,3 fte) 'Taalcultuur in Limburg' ingesteld gericht op taalverhoudingen in Limburg. Vanaf 2015 heeft de Universiteit Maastricht de financiering daarvan overgenomen. De financiering loopt waarschijnlijk af in 2027 wanneer de huidige hoogleraar emeriteert. 2. Leerstoel 'Limburgse Taal' Onderzoek naar en onderwijs in de taalkundige aspecten van de Limburgse taal en al haar varianten. Momenteel ontbreekt een Leerstoel 'Limburgse Taal'.
Lopende initiatieven	Onderzoek (Leerstoel 'Taalcultuur in Limburg')

Limburgs in de Media

In de Nederlandse wetgeving zijn minimale taalquota voor Nederlands en Fries opgenomen, waardoor regionale publieke mediadiensten verplicht zijn om ten minste 50% van hun programmering in deze talen aan te bieden. Voor het Limburgs bestaat er echter nog geen wettelijk percentage. De regionale omroep L1 heeft sinds 2016 een intern beleid voor het gebruik van het Limburgs, maar dit is reactief en richt zich voornamelijk op cultuur en muziek, terwijl nieuws en actualiteiten zelden in het Limburgs worden gepresenteerd.

Het taalbeleid van L1 is weinig bekend en niet effectief in de praktijk. Gasten worden meestal in het Nederlands aangesproken en Limburgs wordt niet actief aangemoedigd. L1 beschouwt taalbeleid als

onderdeel van redactionele vrijheid, maar een taalquotum zou de inhoud van programmering niet beïnvloeden en dus geen inbreuk maken op deze vrijheid.

Het opnemen van taalquota voor het Limburgs in de Mediawet, analoog aan Nederlands en Fries, zou ideaal zijn, maar lijkt zonder erkenning onder Deel III van het Europees Handvest onhaalbaar.

Provincie en gemeenten hebben de mogelijkheid om via andere instrumenten invloed uit te oefenen op het taalbeleid van media. Volgens de Mediawet worden zij geraadpleegd over de toekenning en verlenging van uitzendlicenties voor regionale en lokale omroepen. Het gebruik van het Limburgs kan als voorwaarde worden opgenomen binnen het 'behoeftecriterium' en het 'representatief criterium'. Provincie en gemeenten kunnen dan ook overwegen om beleidsrichtlijnen op te stellen en afspraken te maken met publieke media over een minimumpercentage Limburgstalige programmering en de diversificatie van onderwerpen die in het Limburgs worden behandeld.

Regionale en lokale publieke mediadiensten (Prioriteit)

Mogelijke actie	Gebruik van het Limburgs in de regionale en gemeentelijke publieke mediadiensten
Bevoegd bestuursorgaan	Provinciale Staten van Limburg (in coördinatie met gemeenten)
Wettelijke grondslag of bevoegdheid	Appendix 1 (en afspraken met publieke mediadiensten)
Opmerkingen	Beleidsrichtlijnen en afspraken met media over een minimumpercentage van oorspronkelijk Limburgstalig programma-aanbod en mogelijk de diversificatie van onderwerpen die oorspronkelijk Limburgstalig zijn. Dit heeft prioriteit, omdat bij Provinciale Staten medio 2024 de procedures voor de 5-jarige verlenging van de L1 omroeplicentie voor na 31 december 2025 starten.
Lopende initiatieven	

Limburgs in de bestuurlijke organen

De Algemene Wet Bestuursrecht (Awb) vereist dat bestuursorganen en hun medewerkers Nederlands gebruiken, maar staat het gebruik van een andere taal toe als dit doelmatiger is en de belangen van derden niet onevenredig schaadt. Het gebruik van het Limburgs in vergaderingen van Provinciale Staten en Statencommissies is in juni 2022 door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties als onwettig bestempeld. Zonder erkenning onder Deel III van het Europees Handvest voor regionale talen en een wetswijziging zoals voor het Fries, is het gebruik van het Limburgs in bestuurlijke organen juridisch complex en behoeft verdere studie.

De uitzondering in de Awb biedt beperkte mogelijkheden, vooral in contact met burgers. Hoewel de Awb geen recht op het gebruik van een andere taal geeft, biedt de Memorie van Toelichting voorbeelden waarin een andere taal kan worden gebruikt, meestal in relatie tot anderstaligen of buitenlanders. In gevallen van informatieverschaffing aan individuele burgers is het gebruik van een andere taal niet verboden en soms zelfs aan te bevelen, mits de belangen van derden niet onevenredig worden geschaad. Dit kan van toepassing zijn op bijvoorbeeld informatieve gesprekken.

Mogelijke actie	Onderzoek gedragscode gebruik Limburgse taal door bestuurlijke organen in burgercontact
Bevoegd bestuursorgaan	Provinciale Staten van Limburg (en gemeenten in Limburg)
Wettelijke grondslag of bevoegdheid	Appendix 1
Opmerkingen	<p>Een provinciale verordening met een gedragscode gebruik Limburgse taal door provinciale (en gemeentelijke) bestuursorganen in burgercontact kan de Limburgse overheid een sterk signaal doen uitgaan. Waar belangen van derden niet onevenredig geschaad worden, kan worden overwogen burgers de mogelijkheid te geven:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. gesproken Limburgs te gebruiken in contact met de bestuursorganen; 2. te verzoeken om gesproken Limburgs in contact met bestuursorganen te kunnen gebruiken; 3. schriftelijke communicatie in het Limburgs te accepteren; 4. een antwoord in het Limburgs te ontvangen waar de burger correspondentie in het Limburgs geïnitieerd heeft. <p>De burger zou over dit beleid in elk contact met het bestuursorgaan duidelijk geïnformeerd moeten worden.</p>
Lopende initiatieven	

Limburgs in het Culturele Leven

Limburgs is meer in het culturele leven vertegenwoordigd dan in andere domeinen. De provincie en gemeenten stimuleren ook traditioneel vele cultuuruitingen. Ook in het provinciaal Coalitieakkoord 2023-2027 Elke Limburger telt! wordt duidelijk aandacht gegeven aan cultuur (p. 94). "Iedere Limburger kan genieten van onze rijke cultuur met een eigenheid aan tradities en taal. (...) Ze vertellen het verhaal over waar wij als Limburgers vandaan komen en weerspiegelen onze identiteit."

De eigenheid van Limburg is vaak opgebouwd en verteld in het Limburgs. In vele culturele uitingen die mede door de provincie en gemeenten worden ondersteund, worden die verhalen echter niet voorgedragen en teruggespiegeld in het Limburgs. Dit wordt ook onderkend in het Coalitieakkoord, bijvoorbeeld waar het gaat om extra aandacht voor de Limburgse taal met het oog op de structurele verankering van het Filmfonds Limburg in provinciaal cultuurbeleid. Subsidievoorwaarden zouden kunnen inhouden dat een bepaald percentage van culturele evenementen en film, alsmede publicitaire informatie in (een variant van) de Limburgse taal moet zijn. Dit zou ook bijvoorbeeld kunnen gelden voor begeleidende informatie in musea, zoals gepland bij de uitleg bij tentoongestelde objecten of audiotours in het Maastricht Museum.

Mogelijke actie	Aanpassing subsidievoorwaarden inclusie Limburgse taal
Bevoegd bestuursorgaan	Provinciale Staten van Limburg (in coördinatie met gemeenten)
Wettelijke grondslag of bevoegdheid	Subsidieafspraken
Opmerkingen	<p>Subsidieverlening kan gekoppeld worden aan voorwaarden betreffende het gebruik van de Limburgse taal, zoals:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. een bepaald percentage van de culturele producties moet in de Limburgse taal zijn;

	<p>2. publiciteit, in digitale of gedrukte vorm, moet mede in (een variant van) de Limburgse taal zijn;</p> <p>3. publiciteitsmateriaal moet in digitale vorm en auteursrechtenvrij beschikbaar komen voor het Limburgs Corpus.</p>
Lopende initiatieven	

Limburgs in het Economische Leven

In de economische sector is de Limburgse taal sporadisch vertegenwoordigd. De Provincie, volgens het Coalitieakkoord 2023-2027 Elke Limburger telt! (p. 44), "... ondersteunt de regionale economie door al vanaf de vorige eeuw innovatie actief te stimuleren en een goed vestigingsklimaat te bevorderen." Provinciale en gemeentelijke subsidies voor de economische sector zouden, net als in de culturele sector, voorwaarden kunnen stellen voor het gebruik van de Limburgse taal. De provincie en gemeenten kunnen onderzoeken welke voorwaarden een gunstig effect voor de Limburgse taal sorteren en geen onevenredige last aan de subsidieontvanger opleggen.

Mogelijke actie	Onderzoek aanpassing subsidievoorwaarden inclusie Limburgse taal
Bevoegd bestuursorgaan	Provinciale Staten van Limburg (in coördinatie met gemeenten)
Wettelijke grondslag of bevoegdheid	Subsidieafspraken
Opmerkingen	Onderzoek kan zich richten op: <ul style="list-style-type: none"> 1. voorwaarden die een gunstig effect voor de Limburgse taal sorteren, en; 2. geen onevenredige last aan de subsidieontvanger opleggen.
Lopende initiatieven	

Limburgs in de Publieke Ruimte

In Limburg hebben verschillende gemeenten geïnvesteerd in tweetalige Nederlandstalige en Limburgstalige plaatsnaamborden. Het exacte aantal is onbekend. De Raad van Europa beveelt aan het gebruik van tweetalige borden in het Limburgs in het straatbeeld te versterken. Dit betreft onder andere plaatsnaamborden, straatnaamborden en bewegwijzering.

Mogelijke actie	Stimuleringsbeleid Limburgs in de Publieke Ruimte door o.a. plaatsing tweetalige plaatsnaamborden, straatnaamborden en bewegwijzering.
Bevoegd bestuursorgaan	Provinciale Staten van Limburg (in coördinatie met gemeenten)
Wettelijke grondslag of bevoegdheid	Appendix 1
Opmerkingen	Een stimuleringsbeleid met financiële prikkels is een mogelijkheid om meer Limburgs in het straatbeeld te krijgen.
Lopende initiatieven	Verschiedende gemeenten hebben geïnvesteerd in tweetalige Nederlandstalige en Limburgstalige plaatsnaamborden.

APPENDIX 1
Wettelijke grondslagen, bevoegdheid en andere overwegingen

Limburgs in het Onderwijs

Normalisering gebruik Limburgse schrijftaal

Artikel 7:1 Europees Handvest: "...the Parties shall base their policies, legislation and practice on the following objectives and principles: d. the facilitation and/or encouragement of the use of regional or minority languages, in speech and writing, in public and private life: (...) f. the provision of appropriate forms and means for the teaching and study of regional or minority languages at all appropriate stages..."

Artikel 145 Provinciewet: Provinciale staten maken de verordeningen die zij in het belang van de provincie nodig oordelen.

Artikel 146:1 Provinciewet: Provinciale staten kunnen in hun verordeningen medewerking tot de uitvoering daarvan vorderen van de gemeentebesturen of, voor zover het de waterstaat betreft, van de besturen van waterschappen.

Artikel 2:1 Convenant inzake de Nederlandse erkenning van de Limburgse taal, Staatscourant 2019, 64467: "Partijen spannen zich, voor zover dat in hun vermogen ligt, in en werken samen om het Limburgs als regionale taal in Nederland te behouden, het gebruik te bevorderen en de positie van het Limburgs te stimuleren, zonder de totstandkoming van nieuwe Wet- en regelgeving."

Beantwoording Kamervragen Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Hanke Bruins Slot over het bericht 'Den Haag schiet tekort voor het Limburgs' 5 april 2023: "Het Limburgs kan gebruikt worden in het onderwijs en in de media. De Wet op het primair onderwijs maakt het mogelijk om naast het Nederlands ook het Limburgs als voertaal in het primair onderwijs te gebruiken. Dat geldt ook voor de kinderopvang. In het voortgezet, beroeps- en hoger onderwijs kan het Limburgs, in aanvulling op de verplichte lesstof, als vak en bij andere programmaonderdelen worden aangeboden."

Extra informatie (Friese Taal):

In 1969 heeft de provincie Fryslân besloten dat de vaststelling van de officiële spelling van de Friese taal berust bij provinciale staten (Prov. Blad 1969, 116). Van deze bevoegdheid hebben provinciale staten in 1976 gebruik gemaakt door een spellingswijziging voor de Friese taal vast te stellen die sinds 1980 in het bestuurlijk verkeer en in het onderwijs op scholen in Fryslân wordt gehanteerd. Hierbij overwoog PS Fryslân dat: "... de spelling van de Friese taal een aangelegenheid van algemeen provinciaal belang is; dat er de laatste jaren onrust heerst in verband met de mogelijke veranderingen in deze spelling; dat het daarom wenselijk is om tot een officiële regeling ten aanzien van de spelling van het Fries te komen..."

Commentaar:

Op basis van de provinciewet, verklarende dat een spellingsregeling en verdere voorzieningen voor het Limburgs van algemeen provinciaal belang zijn, mede ter verdere uitvoering van de erkenning van het Limburgs onder het Europees Handvest en het gebruik van de Limburgse taal in het publieke leven en het onderwijs, kunnen Provinciale Staten Limburg besluiten dat het wenselijk is een officiële regeling ten aanzien van de spelling van het Limburgs met al haar varianten te treffen.

Artikel 7:1 Europees Handvest: "...the Parties shall base their policies, legislation and practice on the following objectives and principles: **(f)** the provision of appropriate forms and means for the teaching and study of regional or minority languages at all appropriate stages, **(g)** the provision of facilities enabling non-speakers of a regional or minority language living in the area where it is used to learn it if they so desire; **(h)** the promotion of study and research on regional or minority languages at universities or equivalent institutions..."

Raad van Europa (Recommendations for immediate action)

a. Prepare a strategy to ensure the teaching and study of Limburgish as a subject at all levels of education and promote its use in preschool education

(Recommendation CM/RecChL(2023)1 of the Committee of Ministers on the application of the European Charter for Regional or Minority Languages by the Netherlands (Adopted by the Committee of Ministers on 19 April 2023 at the 1464th meeting of the Ministers' Deputies)).

Artikel 1.55:1 Wet kinderopvang: "Bij kinderopvang in een kindercentrum of in een voorziening voor gastouderopvang wordt de Nederlandse taal als voertaal gebruikt. Daar waar naast de Nederlandse taal, de Friese taal of een streektaal in levend gebruik is, kan de Friese taal of de streektaal mede als voertaal worden gebruikt."

Artikel 9:13 Wet op het primair onderwijs: "Het onderwijs wordt gegeven in het Nederlands. Daar waar naast de Nederlandse taal, de Friese taal of een streektaal in levend gebruik is, kan de Friese taal of de streektaal mede als voertaal bij het onderwijs worden gebruikt."

Artikel 2.11 Wet voortgezet onderwijs 2020 (Instructietaal): "1 Het voortgezet onderwijs wordt gegeven in het Nederlands. 2 Bij het geven van voortgezet onderwijs kan een andere taal dan het Nederlands worden gebruikt als: a. onderwijs over die andere taal wordt gegeven; b. dat noodzakelijk is vanwege de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs; of c. dat noodzakelijk is vanwege de herkomst van de leerlingen. 3 Het bevoegd gezag stelt voor de school een gedragscode vast voor het gebruik van een andere taal dan het Nederlands bij het geven van onderwijs in de gevallen, bedoeld in het tweede lid, onderdelen b en c. 4 Dit artikel is ook van toepassing op het praktijkonderwijs."

Artikel 7.1.1 Wet educatie en beroepsonderwijs (Instructietaal): "Het onderwijs wordt gegeven en de examens worden afgenomen in het Nederlands. Een andere taal kan worden gebezigd: a. wanneer het onderwijs met betrekking tot die taal betreft, of b. indien de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs dan wel de herkomst van de studenten en vavo-studenten daartoe noodzaakt, overeenkomstig een door het bevoegd gezag vastgestelde gedragscode."

Artikel 7.2 Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek: "Het onderwijs wordt gegeven en de examens worden afgenomen in het Nederlands. In afwijking van de eerste volzin kan een andere taal worden gebezigd: **(a)** wanneer het een opleiding met betrekking tot die taal betreft, **(b)** wanneer het onderwijs betreft dat in het kader van een gastcollege door een anderstalige docent gegeven wordt, of **(c)** indien de specifieke aard, de inrichting of de kwaliteit van het onderwijs dan wel de herkomst van de studenten daartoe noodzaakt, overeenkomstig een door het instellingsbestuur vastgestelde gedragscode."

Beantwoording Kamervragen Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Hanke Bruins Slot over het bericht 'Den Haag schiet tekort voor het Limburgs' 5 april 2023: "Het Limburgs kan gebruikt worden in het onderwijs en in de media. De Wet op het primair onderwijs maakt het mogelijk om naast het Nederlands ook het Limburgs als voertaal in het primair onderwijs te gebruiken. Dat geldt ook voor

de kinderopvang. In het voortgezet, beroeps- en hoger onderwijs kan het Limburgs, in aanvulling op de verplichte lesstof, als vak en bij andere programmaonderdelen worden aangeboden."

(<<https://open.overheid.nl/documenten/ronl-01e0e71696fe57e2ff41ed2e02f3ea9759c0595c/pdf>> (11-06-2023))

Limburgs in de Media

Raad van Europa (Further recommendations)

II a. Strengthen the use of Limburgish in regional broadcasting.

(Recommendation CM/RecChL(2023)1 of the Committee of Ministers on the application of the European Charter for Regional or Minority Languages by the Netherlands (Adopted by the Committee of Ministers on 19 April 2023 at the 1464th meeting of the Ministers' Deputies)).

Artikel 2.122:1 Mediawet: "Op elk televisieprogrammakanaal van de landelijke en regionale publieke mediadienst bestaat het programma-aanbod voor ten minste vijftig procent van de duur uit oorspronkelijk Nederlands- of Friestalige producties."

Artikel 3.24:1 Mediawet: "Op een televisieprogrammakanaal bestaat het programma-aanbod voor ten minste veertig procent uit oorspronkelijk Nederlands- of Friestalige producties."

Artikel 2.61:1 Mediawet: "Voor de verzorging van de publieke mediadiensten op regionaal en lokaal niveau kan het Commissariaat regionale respectievelijk lokale instellingen als publieke media-instellingen aanwijzen volgens de bepalingen van deze paragraaf."

Artikel 2.61:2 Mediawet: "Voor aanwijzing komen slechts in aanmerking instellingen die: **(b)** zich volgens de statuten uitsluitend of hoofdzakelijk ten doel stellen het op regionaal respectievelijk lokaal niveau uitvoeren van de publieke mediaopdracht door het verzorgen van media-aanbod dat gericht is op de bevrediging van maatschappelijke behoeften die in een provincie, een gemeente of een deel van de provincie waarop de instelling zich richt leven, en het verrichten van alle activiteiten die nodig zijn om daarmee een publieke taak te vervullen; en **(c)** volgens de statuten een orgaan hebben dat het beleid voor het media-aanbod bepaalt en dat representatief is voor de belangrijkste in de desbetreffende provincie of gemeente voorkomende maatschappelijke, culturele, godsdienstige en geestelijke stromingen."

Artikel 2.61:3 Mediawet: "Aanwijzing geschiedt nadat provinciale staten hebben dan wel de gemeenteraad heeft geadviseerd over de vraag of de instelling aan de eisen, bedoeld in het tweede lid, voldoet."

Artikel 2.67:1 Mediawet: "Het Commissariaat trekt een aanwijzing in, als de desbetreffende regionale of lokale publieke media-instelling niet meer voldoet aan de eisen van artikel 2.61, tweede lid."

Limburgs in de Bestuurlijke Organen

Artikel 2.6 Algemene wet bestuursrecht: "1. Bestuursorganen en onder hun verantwoordelijkheid werkzame personen gebruiken de Nederlandse taal, tenzij bij wettelijk voorschrift anders is bepaald. 2. In afwijking van het eerste lid kan een andere taal worden gebruikt indien het gebruik daarvan doelmatiger is en de belangen van derden daardoor niet onevenredig worden geschaad."

Wet Gebruik Friese Taal (Memorie van Toelichting): "In 1995 is de Algemene wet bestuursrecht gewijzigd. De regering achtte het uiteindelijk toch wenselijk wetgeving tot stand te brengen om de positie van de Friese taal als tweede bestuurstaal in de provincie Friesland wettelijk te verankeren. Het verlangen vanuit Fryslân om de Friese taal een plaats te geven in het bestuurlijk verkeer speelt al vanaf de jaren

vijftig van de vorige eeuw. Naar aanleiding van een advies van de commissie-Kingma Boltjes nam het toenmalige kabinet in 1953 weliswaar een inhoudelijk standpunt in over de plaats van het Fries zowel in het bestuurlijk verkeer als in het rechtsverkeer. **Zo werd het gebruik van het Fries in het mondelinge verkeer tussen burger en overheid over en weer in beginsel toegestaan.** Een wettelijke regeling voor het Fries in het bestuurlijk verkeer werd destijds niet nodig geacht."

Limburgs in het Economische Leven

Raad van Europa

Undertakings of the Netherlands concerning Limburgish: 7.1.d facilitation and/or encouragement of the use of Limburgish, in speech and writing, in (...) economic and social life

(Recommendation CM/RecChL(2023)1 of the Committee of Ministers on the application of the European Charter for Regional or Minority Languages by the Netherlands (Adopted by the Committee of Ministers on 19 April 2023 at the 1464th meeting of the Ministers' Deputies)).

Limburgs in de Publieke Ruimte

Raad van Europa (Further recommendations)

II e. Further strengthen/promote the use of bilingual signs and place names in Limburgish in public spaces

(Recommendation CM/RecChL(2023)1 of the Committee of Ministers on the application of the European Charter for Regional or Minority Languages by the Netherlands (Adopted by the Committee of Ministers on 19 April 2023 at the 1464th meeting of the Ministers' Deputies)).

Artikel 156:1 Provinciewet: "Provinciale staten kunnen de naam van de provincie wijzigen."

Artikel 158:1 Gemeentewet: "De raad kan de naam van de gemeente wijzigen."

Extra informatie straatnamen: De bevoegdheid tot wijziging van de namen van binnen een gemeente gelegen dorpen en steden (alook straatnamen) behoort sinds lang tot de gemeentelijke autonomie. Slechts door gebruik te maken van het instrument van het reguliere repressieve toezicht (schorsing en vernietiging) kan de Kroon wat dit betreft interveniëren. Al in de jaren '50 heeft het kabinet evenwel besloten niet aan de Kroon voor te stellen van dit instrument gebruik te maken.

(Kabinetbesluit van 9 december 1953, Kamerstukken II 1953/54, 3321, nr. 1. Zie ook <<https://pgawb.nl/pg-awb-digitaal/hoofdstuk-2/2-2-gebruik-van-de-taal-in-het-bestuurlijk-verkeer/>> (27-10-2022))